

נס פן השמן והמנורה

ב. אגרות הראי"ה ג' | תשצ"ז

ישר כחך על אשר עוררת את האהבה לארץ חמדה, בלב אחינו שרויי הגולה בדבריך בציריך. יתן ד' וישאו הדברים פרי למעלה למעלה, ונועם ה' ילוה עליהם להרבות עצמה וחיל בכל רגשי קודש גוי קדוש שומר אמונים אסיר תקוה וצופה ישועה. בעניני דיומא בהארת קדושת חנוכה, דרשתי ביסוד הנס של היום הראשון, שהיה מהשארית מעט השמן כד' הט"ו, שזה לא הי' מאי אפשרות של נס על לא דבר, כי זה נאמר רק בענין נס שע"פ נביא, שעכ"פ מוגבל הוא מצד של השליחות ע"י כח בשר ודם, אבל בנס שנעשה בלא גזרת נביא רק מרעותא עילאה היד ד' תקצר לחדש יש מאין. אמנם עיקרא דמילתא הוא מפני המצוה של שמן זית, שאם הי' כל השמן כלה, ונתחדשה בריאה, אין זה בכלל שמן זית, ושיטת רש"י מנחות ס"ט בחיטים שירדו בעבים, שלא ע"י נס כד' התוס' שם, היא משום דע"י נס בריאה אחרת היא ואינם בכלל חיטים כלל, ולא צריך קרא דמושבותיכם למעטם, דהו קטגוריות ושאר מינים, וה"נ אין זה שמן זית, והיה הכרח להשאיר מעט, וע"כ היה הנס גם ביום ראשון וגרם לקביעות שמונה ימים. אמנם הגרע"ק איגר ז"ל העיר ע"ד הש"ס במה מדליקין דף כ"א שמנים ופתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן במקדש, דמאי שייך שמנים לשון רבים, הא שמן זית זך כתית בעינן, ונראה לע"ד שכשם שאמרו מנחת כ"ח דזהב אינו מעכב במנורה, משום דכיון דכתוב ג"כ גביעים כפתורים ופרחים דרשינן באה זהב באה גביעים כפתורים ופרחים, אינה באה זהב אינה באה גביעים כפתורים ופרחים, ה"נ יש לדרוש באה שמן זית באה זך כתית, אינה באה שמן זית אינה באה זך כתית, ונמצא שבדיעבד או כשאין להם שמן זית גם שאר שמנים כשרים, אבל אותם שאין מדליקים בהם בשבת גם בדיעבד פסולים. ולפ"ז נעשה הנס ביום הראשון בשביל הידור מצוה, דגם אם הי' כלה כל השמן והי' נמצא מחדש בנס גמור, אע"ג דאינו שמן זית, מ"מ שמן הוא, כיון שראוי להדלקה והוי כשאר שמנים הנמשכים אחרי הפתילה. וזה אינו דוחק שנעשה הנס בשביל הידור מצוה, דבלא"ה כתבו המפרשים שנעשה הנס בשביל הידור, דטומאה דחוי' או הותרה בציבור, אלא להודיע חבתם. אלא שיש להתעורר למה נעשה הנס בשמן בשביל הידור ובמנורה לא נעשה להם נס, שתמצא בשביל הידור, שהרי אמרי' התם דמלכי בית חשמונאי עשו אותה משפודין של ברזל, ולחד מ"ד מעץ, אמנם יסוד הנס דחנוכה נעשה להודיע סגולת רוח הקודש השורה בישראל, שהוא מקיים את התמריות ואינו תלוי בה, וזה אין בכח שום רוח ותרבות של חול, ע"כ אע"פ שהתיקון הרצוי הוא שהתוכן החמרי, שהוא הכלי להאופי הרוחני, יהי' בהידור ושלמות, אבל בכ"ז כשגלי צרות משברים את הצד החמרי שבישראל נשאר רוחו חי, ואור ד' יקימהו לעד וישוב ופרח בכל ערכיו. ואז היה הדבר כן, במצב של עניות חמרית נשארה האומה אבל בעושר רוחני, ע"כ עמד טעמה ונמשכה שלשלת קיומה ואור קהשה כהיום הזה, שעומדת לתחיה עליונה ומושלמת. ע"כ לא נעשה נס על הכלי, המנורה, ונסתפקו בשל ברזל מחופה בעץ או עץ, כיון שכשר עכ"פ בדיעבד, אבל בנוגע לעצם המכוון נגד הרוח, הפנימיות, התוך, השמן, נעשו ניסים כדי שיהיה בתכלית ההידור.

א. נר מצוה | חלק ב - עניני חנוכה

והתבאר כי מלכות יון הוא מוכן להתנגד לישראל במה שיש להם תורה ומצוות אלקיות. כי אל מלכות זו שייך לה החכמה שהיא שכל האדם בלבד, לא השכל האלקי הנבדל, אשר היא התורה האלקית, שהיא השכל הנבדל האלקי לגמרי. וכן אל בית המקדש, שיש לו מעלה אלקית קדושה, הם מתנגדים ביותר לה, המלכות הזאת. כי התורה ובית המקדש הם שתי מדרגות זו על זו, כמו שאמרו בכל מקום שנים אלו יחד (אבות פ"ה מ"ב); 'הי רצון מלפניך ה' אלקינו שיבנה בית המקדש במהרה בימינו, ותן חלקינו בתורתך', כמו שהוא מבואר במקום אחר. ולכך היו מתנגדים אל המצוות התורה ולבית המקדש בפרט. ולכך הנס שנעשה להם היה בנרות של בית המקדש, (משלי ו, כג) "כי נר מצוה ותורה אור".

